

Helge Poulsen født maj 1917

Helge Poulsen bor i Holmegårdene. Hans faster har skrevet disse erindringer fra sin barndom. Vi har desværre ikke et billede af Johanne.

Johanne Marie Poulsen, født d. 7. juni 1879 i Hyllebjerg mellem Overlade og Vester Hornum: i Himmerland.

Mine barndomserindringer

Tiltænkt mine kære børn som et minde om deres moder

Længe har jeg gået med den tanke at nedskrive så mange minder, som jeg kan huske fra mine barndomsdage derhjemme, så godt som jeg nu formår det. Min fødeby ligger ved den, brune lyng "Hyllebjerg". Måske har byen fået navnet efter de mange høje bjerge eller bakker, den ligger nedenfor. Mit hjem lå lige nedenfor disse. bakker. Min fader hedder, som I ved Søren Christian Poulsen og min moder Kristiane, født Sivardsdatter. Noget af det allerførste jeg kan huske var en gang fader var ude at rejse, at jeg fik lov til at ligge hos moder i den store seng, ellers lå jeg altid hos min syv år ældre søster Sine. Denne aften lærte min moder mig at bede "Fadervor". Jeg havde en from og god moder. Hun var altid ked af, dersom ingen af os kom til kirke om søndagen. Kunne hun ikke selv, r tog hun gerne sin salme- og prædikenbog frem og læste i.

Da jeg jo var 6 år yngre end mine søskende, blev min bedste legekammerat i mine første barneår Kristian Poulsen, lærerens yngste søn. Skolen var en af

vore nærmeste naboer. Lærer Poulsen og hustru kaldte vi alle i byen Far og Mor, dog ikke i tiltale. Ja, jeg gjorde det vist ofte, da jeg jo gik så meget sammen med Kristian. Han kom gerne hver morgen tidlig, før jeg kom op og stod så på en lille skammel uden for sengen, hvor moder så kom med et lille fad øllebrød med dygtig fløde i, hvoraf vi begge spiste os mætte.

Derefter legede vi dagen lang, gerne oppe i sandgraven i kanten af lyngen. En ven havde vi også at lege med, en stor sort puddelhund "Unkas", men den var lænket inde i gården ved sit hus, og derinde hos den lå vi tit med vores hoveder mod dens lådne pels. Senere grundede jeg over, hvorfor stakkels Unkas skulle stå bundet, kom den en enkelt gang løs, var den helt ellevild af glæde. Hver juleaften blev den løsnet med vilje.

Da jeg var 4½ år, begyndte jeg at kende bogstaverne, og det forår jeg blev fem år først på sommeren, begyndte min skolegang. Kristian ville jo gerne i skole til sin fader, og gerne ville vi begynde på en gang. Da jeg var lille af min alder og var meget gode venner med "Far", sad jeg ofte på hans knæ oppe ved pul ten, særlig når jeg skulle skrive og regne. Han sagde gerne, når han syntes, jeg fortjente ros, at jeg var en knop, som var hans sædvanlige udtryk, når han ville rose nogen af os. Til skolen var en dejlig stor have, en rigtig tumleplads for Kristian og mig, og så de mange små, røde stikkelsbær, som vi kunne spise alle dem af vi ville, uden det kunne kendes. Min faders fødeby ligger kun en god fjerdingvej fra Hyllebjerg. Den hedder Overlade, derop var jo mine største udflugter, medens jeg var mindre. Min bedstefader hed Jørgen Christensen og bedstemoder Johanne Marie Gregers datter.

Min faders rigtige fader døde, da han kun var lille. Sin faders moder talte han ofte om. Hun var klog kone og kunne helbrede for flere sygdomme, kopper og bulne fingre, som den gang brugtes meget.

Blandt os børn var jeg særlig i bedstemors yndest. Meget gjorde det vist, at jeg var kaldt op efter hende.

Fra jeg var syv år, tilbragte jeg gerne den halve jul deroppe, og det var en af mine kæreste fornøjelser. Fader havde en broder Poul Andreas, som havde gården og møllen derhjemme. Denne farbroder var vel nær de 40 år, inden han blev gift og holdt i flere år husholdere. Til sidst blev han gift med en af dem Amalie, og i hende fik jeg en god faster. Efter den tid blev det ikke mindre rart at komme derop. Om natten sov jeg gerne udenfor min faster i deres familieseng. Ofte havde hun kager med i sengen til mig om aftenen. Der lå vi også på fjermadras, hvilket jeg jo ikke var vant til.

I flere år var de gift, inden de fik børn, des mere var jeg deres barn, men der blev glæde, da

deres første dreng kom, Jørgen, og jeg delte deres glæde.

En jul sov jeg en nat inde hos bedstemoder. Bedstefader var i byen. Hvor syntes jeg, hun havde mange dyner, om morgenen kom hun med en bog fuld af fortællinger, som jeg måtte læse i og bagefter beholde den. Jeg har den endnu, så gammel og dårlig den er "Børnevennens røst".

Hvor var det morsomt at være inde i bedstemors stue. Ja, hun havde ellers to.

I den første vi kom ind i, var der teglstensgulv, og møblet bestod i et langt bord langs væggen, derom faste bænke. I det ene hjørne stod en seng meget høj med dyner og et blomstret tæppe på, til sidst en dragkiste med bedstemoders pynt, og det havde hun meget af. Jeg ville gerne se hende trække skufferne ud. Særlig husker jeg hendes livbånd, der var indvævet med guldbremmer og med sølvspænder. Et sølvhovedvandsæg havde hun også deri. Det lovede hun mig ellers efter sin død, men min kusine og navnesøster fik det, men to minder har jeg efter hende, en lysestage med bred fod og et lille skab med hendes navnetræk og årstallet 1828. Det hang, husker jeg, inde i hendes lille spisekammer inde i sovekammeret. Dette lille kammer var i enden af alkoven, skilt fra med brædder. Dette skab brugtes altid til mjød og småkager, som hun altid vartede sine fremmede på med. Bedstemoder var interesseret i mange ting og en stor blomsterelsker. Altid havde hun mange af dem i sine vinduer, særlig de gammeldags "Steni-miskater"! På væggene hang mange slags billeder og fotografier selv en sprællemænd, men det var nok for at glæde os børn med. En vældig stor bilæggerovn gav sovekammeret en hyggelig varme. På og rundt om bilæggeren hang og stod en mængde messing- og kobbertøj, Ja, det var i sandhed en interessant bedstemoder for en lille pige Hun levede, til jeg blev 19 år. Der var kun fire dage mellem hendes og bedstefaders død. De kom i en og samme grav på Bjørnsholm kirkegård, hvor deres grave er fredede.

Jeg husker endnu så tydelig deres begravelsesdag, de to kære, gamle mennesker, men sikkert tror jeg, de var blandt dem, der levede og døde i troen på Gud. Min bedstefader var en bevidst troende mand og vidnede meget om sin frelser til de mange folk, der i gården kom til mølle. For mig har hans vidnesbyrd stået levende for mig mange gange.

Nu må jeg hellere gå over til at fortælle om mine bedsteforældre på moders side. Af dem huske jeg kun næsten bedstemor, da bedstefader døde, medens jeg endnu var lille. Til denne bedstemoder kom vi børn sjældent uden en gang om året, da der var længere til. Det var gerne lige før høst, at stadsvognen kom frem for at køre til Morum pr. Ostrup. Fra denne bedstemoder

har jeg ikke sådanne minder som fra den anden. Jeg husker, hun gav os gerne en skilling ved afskeden. Efter hende har jeg ingen sådanne minder, men fra hendes moder igen, altså min oldemor, har jeg to teskeer og to sølvspænder. Min moder var så god til at fortælle. Hvor ville jeg gerne som barn ligge inde under en højbenet bilæggerovn, som stod i vores sovekammer derhjemme og slege min kære, gamle, grå mis og så få mor medens rokken snurrede lystigt, til at fortælle om sin store familie. Hendes bedstemoder interesserede mig sådan som barn. Hun stammede nemlig fra en stor herregård, Lerchenfeld, hvor bønderne på min oldemors tid gjorde hoveriarbejde til. Oldemor hed Else Klavsdatter, da hun blev gift, kom hun til at bo i Hverrestrup og havde i sit ægteskab 10 døtre og en søn, så moder havde jo ni mostre at fortælle om. Det var dengang oldemoder var ung, at der brugtes krinoline. Moder fortalte, at hun havde haft så vid en silkekjole, at der af skørtet blev syet ti forklæder, et til hver af de ti døtre. Meget sølvsager havde hun også, som er gået i arv til det fjerde slægtled og er kommet på mange hænder. Min søster fik to store sølvspænder til sko. Det moder havde, delte hun mellem os to døtre. I mit første skoleår kom der en dag en fotograf til skolen, og vi skulle så tages af. Som helt tilfældigt kom jeg til at stå ved siden af en lille pige, jeg aldrig før havde set, og af den grund så jeg på hende hele tiden, selv medens vi blev taget af. Bagefter opdagede jeg, at hendes moder var der med hende, og at det var Niels Pedersens kone, Kirsten (Kjesten) og deres datter Lise. 1 års tid efter kom hun til at gå i skole og blev fra denne tid af næsten min eneste og bedste veninde, min barndoms- og ungdomsveninde, Hver middag omtrent spiste hun til middag hos os, og efter skoletid fulgte jeg hende, da når jeg havde tid, næsten helt hjem, særligt gjaldt det om vinteren, da det så godt kunne passe med min mørkaftens frihed. Jeg fik tidligt lært at bestille noget. Mine forældre var dygtige og flittige og ville jo gerne lære os at blive det samme. Jeg måtte hver vinter vinde 1 til 2 pakker tvist, samtidigt lærte jeg lektierne. Det var jo den gang, at folk lavede det meste af både uldent og linned, der brugtes, men hvor vi kvinder havde det hyggeligt en vinteraften, hver ved sit arbejde, og min broder, Anders Peter, læste højt for os, eller vi havde Ane Jørgenster, en gammel pige, henne at luffe en slags kartning, der skulle foregå med ulden, inden den blev kartet til triller til at spindes. Denne Ane var god til at fortælle og synge viser. Særlig husker jeg en vemodig vise på mange vers om en moster hun havde, der engang en hård vinter havde været til julegildet oppe ved Ranum var hun gået vild sammen med sin datter og tjenestekarl. De var kommet ud på den tilfrosne fjord og gået i den stærke frost. Til sidst døde datteren, og moderen ville ikke gå fra sit barn. Til sidst måtte karlen gå fra dem og fandt endelig land, men da de om

morgenen endelig fandt dem, var moderen død med sit barn, frosset ihjel. Når hun sang denne vise, kneb det mig at lade være med at græde.

I min barndom synes jeg egentlig, at der var mange mærkelige folk derhjemme i Hyllebjerg. Vor nærmeste nabo mod vest var Jens Tommesen og hustru Inger. Med dem holdt vi avisen hjemme. Ofte om søndagen, når jeg kom med den, gav Inger mig en tvebak, men jeg skulle putte den under forklædet, til jeg kom hjem. Når Inger fik af julegrisen, vankede der en skilling, men lige så gerne gik jeg til den fattige Ane Jørgenster med noget, jeg følte altid en glæde deri. Moder var altid god mod de fattige, og gerne ville jeg gå for hende. Jeg holdt så meget, meget mere af min moder end af min fader som barn, da han tilsyneladende var hård og kold over for os børn, men holdt alligevel meget af os på sin måde. Min broder Poul var hans gæve søn, det indtryk havde vi da.

Dengang var tiderne ikke som nu om julen langt fra. Mine allerførste minder om julen var, at når moder skulle bage til jul ville jeg så gerne blive hjemme og se og hjælpe hende at bage julekage med rosiner i. Der var ikke tale om småkager, førend vi piger blev store og fik opskrifter oppe hos faster Amalie. Aftenen før julebagningen stod på, blev pebernødderne lavet. Moder lavede dejen bagefter sigtedejen. Opskriften var sigtemel, svinefedt, lidt puddersukker og sirup. De blev trillet dygtigt i mel, blev så bagt dagen efter i den store ovn, når det andet var færdigt.

Jeg var næsten en helt stor pige, inden jeg så et juletræ, men jeg kendte det fra billeder. Det første vi havde hjemme, var et vi fik i anledning af, at Jens Gregersen, der boede nede ved engen, kom og forærede mig den dejligste Gran. Så kan det nok være, Lise og jeg fik travlt med at finde kulørt papir og lave stadsen dertil, samt jeg husker havde en af moder's hjemmestøbte lys deri. Lise var dernede selve juleaften, og hvor var vi glade. Så kom vi i tanker om lidt før aften, at Ane Jørgenster også skulle med. Af moder fik vi så lov til at gå om og byde hende både til aften og juletræ, men Ane var allerede budt ud, og døren skoddet. Ad vinduet keg vi jo også. hun ville pynte til højtiden og havde bredt en særk over sit bord, der hang sammen med vinduet, anden dug havde hun vel ikke. Gulvet var fejlet og hvidt sand strøet på. hvilket brugtes den gang på landet, også hjemme havde vi det da.

Dagligstuen der havde teglstensgulv med hvidt sand. Møblementet langt bord med faste bænke langs væggen en skammel ud for bordet i den ene side af stuen, er seng med omhæng for bag dette, her sov pigen om natten.

Lidt fra sengen stod moders dragkiste. Fra det første jeg husker, var sovekammeret mest opholdstue. Vi havde, medens jeg var lille pige en karl, Peder Ole Jensen på hans skuldre red jeg mangan en aften, før jeg blev puttet ind bag forhænget i sovekammeret. Der havde vi to sådanne senge, hvor min søster og jeg lå i den ene, fader og moder i den anden. Der var

fjællegulv og hjemmestrikkede gardiner for vinduerne, hvilket også var oppe i storstuen. Der stod en seng til fremmede samt alle skabene og en stor blå klædekiste. Efterhånden som vi børn blev større, fik vi det lidt efter lidt pænere, skønt fader holdt meget igen. Han havde ikke spor af sans for slige ting. I dette var der som i så meget andet en meget stor forskel mellem ham og moder. Altid var hun den, vi betroede os til, og hun var altid som et mellemlid, når vi skulle have lov til noget af fader. Da min broder Poul blev konfirmeret, måtte jeg så at sige ene, jeg var den gang 8 år, overtage bestillingen som hyrde, og med dette hverv oprandt der mange tunge dage for mig, og desuden var det langt fra min lyst. Hvor kunne jeg om efteråret vente efter frost og sne, for at kreaturerne kunne komme ind. Oktober måned var altid det værste for mig, da blev både køerne og ungkreaturerne sluppet løse og jeg måtte så passe dem de lange dage, syntes jeg da de var, da var mine lyspunkter, disse formiddage jeg skulle i skole, men det var kun to om ugen, og så var er søndag formiddag, da Lise gerne kom. Hun skulle aldrig som jeg passe kreaturer. Hvor tænkte jeg mange gange, at hun kunne da sagtens være glad. September og august måneder var de bedste for mig i hele sommeren. Da var det altid skik, at køerne stod nede i engen, og i den inderste eng gik ungkreaturerne løse i indelukket, og lige ved engen var der et hus, hvori boede da for mig dengang den rareste kone "Karen Mari", og så snart jeg fik køerne fæstet var jeg hos hende hele eftermiddagen, imellem skulle jeg flytte køerne, der var for langt hjem. Hvor hun dog var god mod mig denne lille kone. Nej aldrig glemmer jeg hende. Så var hun så venlig, holdt af blomster. Når jeg var forfrossen, når det var regnvejrr eller koldt, gav hun mig hylde til min mellemmad, og mange skåle mælk har hun givet mig og så hvor hun kunne fortælle fra sine unge dage" medens synålen gik flittigt. Hun sad ved enden af bordet, jeg på bænken ved vinduet. Jeg arbejdede også altid med et eller andet håndarbejde, imellem jeg legede med hendes lille datterdatter "Karen", der døde, da hun var i konfirmationsalderen. Der kom Lise også så tit ned til mig, og så kan det nok være, vi trillede os ude i engen og legede. Så havde Karen Mari og hendes ældre søn Jens, som gik hjemme hos hende og passede deres marker og kreaturer samt den lille gule hest, også sådan en dejlig have, som gik helt ned mod faders eng. De dejligste kirsebær var der og andre bær, mange slags. Karen Maris yndlingsblomster var Nastursium og Reseda, de savnedes næsten aldrig i en skål på den nederste bordende. I den ene side af stuen stod dragkisten med forgyldte kopper på. En vældig tyk bilæggerovn gjorde det lunt, så snart kulden begyndte. På denne stod hendes blankpudsede strygejern, og meget brugte hun at lægge tørrede rosen-blade på bilæggeren, som udsendte en krydret duft i stuen. Ved loftet

hang Jenses bøsse. Han var ivrig jæger og mangeden en Mikkel måtte for hans hånd lade livet, og Karen. Mari glemte heller ikke at fortælle, hver gang Jens havde været heldig. Til tider var det også grævlinger, han fik fat på i hedebakkerne. Særlinge på en måde var både Karen Mari og Jens, gik aldrig i byen. Det længste hun kom, var på en lang bakke på en nabomark, Jo, to gange husker jeg hende i mit hjem, dagen efter min søsters bryllup og fem år efter, dagen efter mit bryllup. Siden den tid har hun nok ikke været i et fremmed hus, og nu er det snart 14 år siden.

Når vinteren kom, begyndte vi jo i ældste klasse at gå fire dage i skole igen og var der hele dagen til klokken fire om eftermiddagen. Om middagen havde vi to timer fri, så der kunne godt blive tid både til middagsmaden og en god skåå (leg) bagefter. Det allerbedste var, når skaasig (dammen) var godt frosset til en stor dam et lille stykke vest for skolen. Det værste var, at skolen ikke kunne ses derfra, og "Far" kunne godt finde på at forbyde os at gå på Skåsig, men vi var slemme nok til at gøre det alligevel, og det kunne vi alle sammen blive enige om, men der skulle så altid stå en og holde udkig midt mellem skolen og Skåsig for at se når "Far" viste sig i døren og klappede i hænderne, og så kan det nok være, vi fik travlt. Men en dag, isen var særlig god, gik det galt, måske havde vagten sneget sig ned på isen også, eller hvad det var, husker jeg ikke "Far" kom selv og hentede os. At han var vred, så vi straks, han kom jo først til skolen stillede sig midt i døren og for hver der kom, vankede der en god lussing. Enkelte smuttede under den venstre arm på ham men vist blot dem, der måtte. Jeg var blandt de heldige, Mine forældre var desuden også nogen af Poulsens bedste venner, måske havde det også sin indflydelse.

Tiden gik, og sommeren 1893 kom, da jeg skulle gå til præst, og jeg var den eneste fra Hyllebjerg sogn. Hvor ville Lise og jeg gerne have fulgtes ad, men jeg måtte ikke vente det år længere, til hun var gammel nok, så jeg måtte to gange om ugen gå alene 1 lille mils vej til Vester Hornum præstegård; men så heldig var det, at jeg da skulle forbi sognefogedens gård, Lises hjem. Hver gang på tilbagevejen måtte jeg være der, til de derhjemme kom op af deres middagssøvn. Jeg holdt meget af at gå til præst, og meget husker jeg endnu fra min konfirmationsforberedelse. Præsten talte over disse ord på min konfirmationsdag: "Min fred efterlader jeg mig. Min fred giver jeg eder." Præsten hed C.C. Dahlsen Jensen. Hvor var der en dejlig have, fuld af blomster og mange herlige ting. Hvor jeg kunne skynde mig på vejen derhen, kunne jeg bare blive den første, og præsten var til stede, så gav han mig næsten altid lov til at gå ud i haven for at spise stikkelsbær og se mig om derude. Den første søndag i oktober måned 1893, blev jeg konfirmeret i Flejsborg kirke. Det var en stor dag for mig, og jeg tænkte meget over det løfte, jeg da gav Herren om at forsag og tro.

Da vi kom hjem fra kirke, havde min søster lavet dejlig hønsekødsuppe, og de fremmede bestod af mine kære lærerfolk og deres Kristian samt Lise og hendes broder Kristian. Deres

forældre var jo sognefogeden Niels Pedersen og Kjesten Boltrup, fra gården Boltrup nede ved åen, de havde den store gård nær kirken, Hyllebjerg kirkegård. Lise og Kristian gav mig en skrivemappe, som jeg var henrykt over, og gamle Poulsen gav mig en Daler. Når jeg tænker tilbage på disse tider og sammenligner dem med nu, ja så synes jeg, at man dengang var mere taknemmelig.

Lise og jeg blev stadig ved at være de samme uadskillelige gode veninder. Jeg kom vist mest i hendes hjem nu. Det var ligesom vi bedst kunne røre os der. På flere måder var hendes hjem det hyggeligste. Fader havde ikke spor af sans for, at vi nogensinde måtte koste noget på den slags ting, og skønt min moder så helt anderledes på den ting, blev det altid som fader ville. Jeg var den af os søskende, som bedst kunne få lov til et og andet. Hvoraf det kom, ved jeg ikke så nøje, måske fordi han vist syntes, at jeg lignede en del hans moder. Under mange bearbejdelser fik jeg ham til at gå ind på at få vores have betydelig udvidet og omplantet. Bagefter glædede det ham meget. Hvor blev den også smuk, og megen frugt samlede vi efter den tid.

Da jeg var 16 år, blev min søster gift med en gårdmand i Rønbjerg, Christian Christensen. Det var en svær dag, den dag han kørte bort med hende. Trods de mange års forskel, holdt vi meget af hinanden, og hun betroede sig helt til mig. Ikke heller fik hun den, hun havde krævet. Nå, det må jeg hellere lade ligge. Nogenlunde lykkelig blev hun da, og godt var det, hun fik børn at glæde sig ved, og hendes mand var også god ved hende på mange måder. Tit og ofte var jeg hos min søster på besøg og ofte for at hjælpe hende. Gennem min søster blev jeg kendt i Ranum, som ligger en lille fjerdingvej øst for Rønbjerg. Dette førte til at da jeg var 18 år, kom jeg i et pensionat hos en madam Jensen for at lære husholdning. Samme majdag kom Lise også til Ranum for at lære syning

Dette jeg nu vil skrive, skulle have været skrevet længere fremme i bogen. Ikke fordi det var en forglemmelse, nej langt fra, da det for mig var en meget stor begivenhed, men snarere fordi jeg syntes ikke, jeg kunne rigtig fortælle det uden, at jeg skulle have så mange andre af mine bekendte med. Da jeg var en 11 år kom en gårdmandsdatter, Kirsten Marie Kærsgård, hjem fra England. Hun var der blevet åndelig påvirket ved at høre Frelsens Hær, og derigennem fundet sin Gud. Da hun så kom hjem til Danmark, sluttede hun sig til Indre Mission, og hjemme hos sine forældre, Niels Kærsgårds, fik hun missionærer til at komme og holde møder, og der blev røre i den lille Hyllebjerg by. Ja, folk havde jo af og til gået i kirke og til alters to gange om året og ellers moret sig efter bedste evne med dans og kortspil. I skolen havde vi eksamens- og fastelavnsbal. Mennesker lyttede til missionærernes tale, og

Guds ånd arbejdede med. Der var flere familier, der så, at den vej, de havde vandret, ikke førte til himlen. De gjorde trods andres dom alvor af det og gav Gud deres hjer-ter. Jeg husker endnu så tydeligt, hvorledes der blev sagt. Nu er han eller hun blevet hellig. Ingen af os hjemme kom med dengang.

Desværre dette skridt kan man ikke gøre for tidligt.

At komme til at høre Gud til. Det gik just ikke sådan helt hen over hovedet på os. Fader var virkelig ved at blive vakt op, men så i deres ivrighed kom de kære mennesker, de troende til at røre ved et ømt punkt hos ham, og det stødte ham tilbage så han blev i stedet for hård. Jeg tænker så ofte på det min kære fader, om han den gang var kommet med. Måske da, så meget kunne have været anderledes. Det er ligesom Gud siden har måttet sende ham så meget, Den gode hyrde søger jo efter sit tabte får til han finder det. Et gammelt træ skal jo have mange hug, inden det falder. Mathilde, en søster til Kirsten Marie havde i den tid en lille sort sangbog kaldet Harboøresangbogen, med til skolen. Deri lærte hun os sange i frikvartererne. Den første sang, jeg lærte deri var: "Jesus, alene mit hjerte skal eje." Hun fik også mig med til børnegudstjeneste i nabobyen, Overlade, hvor en gammel mand, Niels Ærtbølle talte til os. Særlig husker jeg en dag, hvor han talte gribende om Jesu Korsfæstelse, men jeg måtte ikke ret godt få lov for min fader at komme derop. Og tænke sig, der skulle om julen holdes juletræ. En gran skulle pyntes med mange lys og kulørte papirstads. Dengang havde jeg aldrig set juletræ, og jeg glædede mig jo meget dertil, men det fik en kedelig afslutning for mig. For da dagen endelig oprandt, og Mathilde mødte op og ville have mig med hendes forældre var kørende i anledningen og holdt lidt fra mit hjem, jeg havde ikke før turdet spørge fader om lov, jeg skulle jo have haft det ordnet noget før, så sagde han virkelig "Nej", jeg skulle blive hjemme. Hvor jeg græd, da Mathilde var gået for at køre med sine forældre. Sikkert havde jeg grædt min skuffelse ud hos min moder, som jeg mange gange både før og efter den tid gjorde. Dagen efter kom Mathilde med en lille broche og et hjerte af blå og rødt glanspapir. Det dæmpede lidt på min skuffelse, at der dog var sådanne rare mennesker til, der tænkte på mig.

En lille sypige, der syede rundt om i hjemmene og også i mit, hørte også med til den lille flok, som blev kaldt de hellige. Hende holdt jeg meget af. Jeg husker. så tydeligt, hvorledes hun i mørkaftenen tog den foromtalte sangbog frem og sang for os. Ja, det var mine første åndelige påvirkninger, men efterhånden, som tiden gik var det, som jeg kom mere bort, da min meste omgang jo var Lise, og i hendes og mit hjem levedes der på den gamle vis. Men min Gud havde ikke tabt mig af syne, skønt jeg efter min konfirmation blev draget med ind i verdens morskab af fornøjelser.

Da jeg var 15 år, var Guds kærlige hånd udrakt efter mig igen. Jeg havde dengang en

skoleveninde, som da var blevet omvendt. Hun fik en søndag mig med til pigemøde, og denne aften kom det til at stå klart for mig, at jeg skulle vælge mellem Gud og verden.

Den aften græd jeg mig i søvn, Morgenen efter fortalte jeg min moder, hvorledes jeg havde det, og hun var som altid ærlig. Hun svarede mig: "Du må hellere gå ned til Lone en troende gårdmandskone, og tale med hende, jeg kan ikke hjælpe dig. Men moder begik samtidig en fejl ved, at hun fortalte fader, hvorledes jeg havde det, og da vi om middagen var alene ude at malke, da talte fader ord til mig, som jeg vægrer mig ved at skrive. Stakkels kære fader, han gjorde det i sin forblindelse. Han ville hellere, at jeg ikke var hans datter end jeg skulle gå hen og blive missionsk eller hellig. Jeg var jo ung og skulle nødig gøre min fader så meget imod, og jeg trak mig igen tilbage til min gamle vennekreds og forsøgte at dæmpe mit urolige hjerte med endnu at trøste mig ude i de pænere verdens fornøjelser. Jeg har flere gange siden tænkt på disse ord om, at børn skal lyde deres forældre i Herren for, hvis jeg dengang ikke havde lydt min fader, men havde blevet ved med at søge, til jeg havde fundet den fred, jeg længtes efter. Da kunne mit ungdoms liv have været blevet langt smukkere, og megen synd kunne Gud da have fået lov at bevare mig for. Missionsmøder søgte jeg nu sjældent, da jeg næsten hver gang efter disse fik den samme uro i mit hjerte.

. Men til kirke gik jeg ofte. Dog kunne det tit hænde, når vi sang en af de gode salmer af Grundtvig eller Brorson, at jeg måtte holde op, da jeg følte, at det var usandhed for mig at synge disse ord.

Johanne Maries erindringer slutter 1897, da hun og Lise kommer til Ranum. De fortsættes 1901 i hendes dagbog fra Frederiksborg Højskole sommeren 1901. Bøgerne er gulnede og skriften blegnet, derfor har jeg, hendes datter nu renskrevet dem. Min mor var en glimrende fortæller, og om det, hun har skrevet om sit liv og langt mere, har hun ofte fortalt sine fire børn, hvad jeg senere vil skrive om.

Supplering til erindringerne.

t.

Marie blev hun mest kaldt. Da hun kom i skole som femårig, kunne hun læse. Moderen havde jo lært hende bogstaverne og at læse lette ting, formodentlig i bedstemoderens bog "Børnevennens røst". Marie var et meget opvakt barn, og selvom skolegangen var i en gammeldags landsbyskole med få skoledage, lærte hun meget i lærerens hjem og ikke mindst oppe i Lises hjem, hvor den noget ældre Kristian Boltrup, Lises broder, havde været på. højskole sammen med Maries broder Poul, sikkert landbrugshøjskolen i Hillerød. Der var mange bøger, og Marie tilbragte megen tid der, og Kjesten

lod pigerne sy mange ting, ikke mindst en meget smuk navneklud efter tidens skik. Der var bispevisitats i: pastoratets skoler 1892 af biskop Svane fra Viborg.

Børnene blev samlet i Overlade skole, så lærer Poulsen "Far" måtte gå med børnene fra Hyllebjerg skole i samlet trop til Overlade. Degnen blev han også kaldt. Biskoppen eksaminerede i religion og dansk. Marie havde været vaks og kvik, for hun fik en flidspræmie overrakt af biskoppen. Han havde ikke selv skrevet i den, men derimod sognepræsten "Flidspræmie til Marie Poulsen C.C. Dahlsen Jensen, 1892."

Det var en meget smuk eventyrbog fra H. Hagerups Forlag 1879. Fra Eventyrets verden. Forsiden er et i meget smukt billede af en lille pige siddende med sin kanin ved siden af en stor sten i en skov af bregner og træer med seks klatrende engle. Marie elskede denne bog og læste senere eventyrene for sine fire børn.

Marie skriver om sin fader Søren Christian Poulsen, at han kunne være en streng mand og noget påholdende med pengene. Moderen var meget gavmild og tog sig af fattige mennesker i landsbyen, men senere fik vi børn at vide, at han gav Kjærsgård i gården nær engene en hest, da deres eneste døde. En ko kunne han også give en fattig husmand, når deres eneste døde. Heller ikke få læs brænde blev hentet af en eller anden fra skoven oppe ved bakkerne. Søren Poulsen var en stadsmand, meget politisk interesseret, venstremand, der var med i Riffeforeningerne mod Estrup under visnepolitikken. Han kunne fortælle os børn om sin indkaldelse i 1870, hvor han lå med soldaterne nede ved Kongeåen under den tysk-franske krig. Han var som de andre soldater vred på kongen, Christian Den Niende, fordi han ikke ville i krig mod tyskerne på dette tidspunkt. Man mente, at vi kunne have faet Sønderjylland, tilbage. Vores bedstefar kunne blive hård i stemmen, når han talte om det, men han måtte dog indrømme, at kongen havde ret i sin indstilling.

Marie fortalte, at da søsteren og hun selv blev gift fik de udstyr og møbler og 10000 kroner i medgift, og vi børn undrede os, for det var virkelig mange penge dengang. Søren Christian var i bestyrelsen for Ranum sparekasse og kørte i sin gig til denne hver fjortende dag og blev ved med dette, selv da 'Poul overtog gården. Den anden søn, Anders Peter, var fra moderens første ægteskab, men det mærkede de andre børn ikke noget til, men da han skulle have et barn med en af husbestyrerinderne, blev Søren Chr, vred. Moderen Kristiane døde 1906, så kom der jo husbestyrerinder i gården. Han kaldte Anders Peter min stedsøn, men han hjalp ham alligevel til et husmandssted nede ved engen og hjalp familien mange gange, da de fik mange børn. Johanne Marie fik jo haven ved gården smukt istandsat. Der blev lavet en sti

fra haven til et hus neden for gården. Her boede Snedkerpeter med sin familie; datteren Jakobine, der senere blev syerske og boede i huset sammen med broderen "Bette Adolf", der var dværg, men en meget smuk lille mand, der i mange år kørte rundt og solgte fisk. Snedkerpeter lavede en meget smuk høj kommode til Marie, da hun skulle giftes.

Hun fortalte, at hendes fader var venner med dyrlæge Jensen i Farsø. Når denne kom til gården til syge: kreaturer kom han i sin hestevogn i en såkaldt lægestol. Søren Chr. Poulsen var på mange måder rundhåndet. Til Maries 18 års fødselsdag gav han hende en meget smuk spinderok, lyslakeret. Han kørte selv til Løgstør og hentede den i sin hestevogn. Denne rok spillede en stor rolle for Maries børn, for når hun spandt på den i deres hjem, fortalte hun om sit liv og særlig spændende var beretningerne om hendes slægt. Hun fortalte mere om sin vogtertid nede i engene, hvor der var flere, der vogtede kreaturer. Om efteråret gik de ofte sammen og stegte kartofler i tørvegløder. De byggede små volde af tørv til læ mod vind og regn. Moder gav os børn undertiden stegte kartofler, der blev grundigt vaskede og bagt i ovnen eller i kogekakkelovns kogerum. Det mindede hende om hendes barndoms stegte kartofler i engen. Hun fortalte mere om Karen Mari i huset nær engen.

Tidligere har hun fortalt om, hvor meget Karen Mari betød for hende, men nu fortalte hun mere om det gamle hus, som havde åben ildsted i køkkenet. Væggene der var dekorerede med kartoffeltryk i farver på de hvidkalkede vægge. På dragkisten stod ofte små lerskåle med mælk, der var sat op til tykmælk som hun så ofte fik, når hun tilbragte megen tid hos Karen Mari. Hvor hun holdt af deres hest, som Jens lod komme hen til køkkenvinduet efter dagens arbejde, for da stod Karen Mari med brød til den. Johanne Marie fik en smuk porcelænskop til sin konfirmation, den havde forgyldte kanter og var altid et klenodie i hendes senere hjem, den findes endnu hos et oldebarn. Lise kom af og til ned i engen og degnens Christian. De var jo barndomsvenner, men deres veje skiltes, Han blev lærer og senere skoleleder i Nakskov.

Den store købmandsgård i Løgstør spillede en stor rolle, for der holdt man ind og fik spændt fra, når man var i byen på større indkøb. Christian kom der også, han var nu en meget nydelig ung mand med brunt krøllet hår og gik på Ranum seminarium. Han blev gift med købmandens datter og de kom så til at bo i Nakskov. _____

Da Marie var 18 år kom hun til Ranum, som hun skrev sidst i sine erindringer.

Hun skulle lære husholdning i et pensionat hos madam Jensen. Denne var søster til madam Bendix, gift med lærer Bendix i Overlade, som var venner med hendes forældre, og hvor hun ofte var kommet. Lise var jo også kommet til Ranum for at lære at sy, og de kom stadig meget ftsammen, også da de begge var blevet gift. Lise og hendes mand, der have været karl på gården, fik den store gård "Hyllebjerg Kirkegård", Lises barndomshjem. Hendes broder Kristian Pedersen døde tidligt, så hun var eneste arving. Der blev bygget et hus nær gården, hvor den gamle sognefoged "Niels Pesen" og Kjesten boede til deres død.

Marie har desværre ikke skrevet dagbog fra denne tid først senere på Frederiksborg Højskole 1901, men hun fortalte sine børn meget om Ranumtiden, fra 1897 og til 1900, da hun igen var hjemme i Hyllebjerg.

Marie boede jo hos madam Jensen, lærte husholdning i køkkenet og hjalp med at varte op. Det var seminarister, der spiste der, og hun fortæller om et par pensionærer, der senere blev fremtrædende skolefolk. Således den senere overlærer Bro i Lemvig og sidst: overlærer i Ordrup. Overlærer hed skoleledere jo længe dengang. Bro blev kaldt philen Bro da han var student og havde taget filosofikum, der dengang gav titlen cand. Phil., og det levede han højt på, så han tiltog sig den rettighed at øse op af terrinen, så han kunne skumme fløden og tage de fleste svesker. Det snakkede Marie forarget om. Der var præstesønnen Jacobsen, kaldet smukke Jacobsen. Han blev skoleinspektør i Viborg, hvor han var en højagtet skolemand og leder, af den gamle skole, autoritær og en stor aristokrat og havde et fornemt hjem. Når nogen søgte ansættelse i Viborg, lagde han ansøgningerne efter pointet til deres eksamen , og det var altid dem med de højeste eksaminer, det blev ansat. For resten var det vist engang noget lignende i København og Århus, der blev taget efter.

Marie havde løsrevet sig fra de stærke indremissionske venner, da faderen havde meget imod det. Hun skrev jo:" Jeg trak mig igen tilbage til min gamle vennekreds og trøstede mig ude i den pænere verdens fornøjelser. Det gjorde sig også gældende i Ranumtiden, der alligevel blev en god og rig tid.

Marie deltog i ballerne på seminariet. Der blev serveret varm bollepunch og danset meget. Her lærte hun en af seminaristerne at kende, Jarl Martin Christensen fra Thisted, de blev hemmeligt forlovede. Han boede og spiste på en gård hos Poul Holmgård. I den senere så kendte skolemand Noesgårds erindringer: Fra ploven til skolen, findes en udmærket skildring af denne gård. Noesgård blev lærer i København, og hans stavelister blev i mange år brugt i de fleste af landets skoler. På gården boede der gerne fire elever, og Carl blev meget gode venner med Jens Toft, der senere blev lærer i Bigum ved Viborg. Der var enkelte seminarister fra egnen, således Veggerby fra Rønbjerg, senere lærer i Viborg. ~

Marie og Carl kom til gilder i hans hjem, der lå i nærheden af søsteren Sines hjem, ikke langt fra Bjørnsholm og ned mod Limfjorden.

Jeg ved ikke, hvornår de lærte hinanden at kende, men Marie fortæller, at når Carl ville besøge hende, og hun ikke var hjemme, lagde han en seddel med besked i et hul ved flagstangen i madam Jensens have.

Carl var en stor gymnast og på eliteholdet, der blev fotograferet på hans tid med deres lærer, en tidligere officer. At Carl var en stor balløve, fortæller hun også, og at han holdt meget af spiritus, så hun tog senere det løfte af ham, at han skulle være afholdsmand, hvad han også blev, da de blev gift.

De havde en meget god ven, fotograf Lassen, der var pebersvend og et meget interessant menneske. Han boede i sit eget hus, så vidt jeg ved, havde han forretning i stueetagen og boede selv oven på i en særdeles hyggelig lejlighed. Her var et søgt samlingssted for seminarister, her kunne man hygge sig og diskutere. Han malede også; over sofaen var et dejligt stort maleri, taget fra Rønbjerg over Limfjorden og med Livø i baggrunden. Han fotograferede meget. Marie havde mange af dem fra ungdomstiden, fra Ranum tiden og senere. En del er bevarede. Men desværre blev et pragtfuldt album med mange af barndomsbillederne stjålet for få år siden, blandt andet skolebilledet fra Hyllebjerg skole med "Far og Mor" på hver side og Marie og Lise i midten, også Mathilde Kjærsgård og Degnens Kristian var der. Det har ikke været muligt at skaffe disse billeder, da Lassen for længst er død, og mange andre fra den tid. \i

Seminaristerne og deres "piger" gik lange ture til Næsbydale og havde udflugter til Bjørnsholm og Lundeggården og skoven Lunden der. Her boede nogle af Søren Christians venner, Back Laursen, der også var noget i Ranums sparekasse, to sønner fik senere gården, der blev en slags forsøgsgård.

Søren Christian Poulsen, Maries fader var meget mod forbindelsen med Carl Martin Christensen. Han ønskede ikke sin datter gift med en fattig seminarist, som han sagde. Helst ville han have hende gift med en gårdmand. Der var tilbud nok som fra en gårdmand, der gerne ville have haft hende, var måske forelsket i hende, men hun afslog. Hun var meget forelsket i sin Carl og lyttede ikke til Tofts advarsler. Carl var allerede dengang hypokonder og gik lange ture til Løgstør for at søge læge. Han mente, han havde ondt alle vegne, og han havde allerede dengang et utal af recepter. Han havde også dengang dårlige nerver, og Toft fortalte, han havde et kolerisk sind og kunne blive meget ilter og vred. Han var meget forkælet hjemmefra, hvor moderen og de tre søstre så op til ham som den eneste dreng. Alt dette fra Ranumtiden fortalte Toft mig mange år senere. Marie opdagede det ikke, eller ville ikke, eller måske viste Carl det ikke. Søren

Christian Poulsen ville ikke give sit minde til forbindelsen, inden den unge mand havde fået sin eksamen, som blev i sommeren 1900. Carl kunne indimellem være særdeles fornøjelig og charmerende, men hendes familie syntes ikke om ham, men en smuk ung mand var han, hvad fotografierne også viser, men han var alle dage meget, egoistisk og selvoptaget. Søren Christian sagde altid efternavn til ham, og broderen Poul kom aldrig til at synes om ham. Han sagde heller aldrig fornavn til ham, kun Christensen, og han regnede ham ikke. Marie skrev ikke dagbog i disse år, og hendes smukke erindringer fra barndommen og dagbogen fra højskolen er bevaret, erindringer er fra den første barndom til 18årsalderen, Ranumtiden, som hun har fortalt sine børn om. Så kommer dagbogen fra Frederiksborg Højskole. Den giver os et vældigt indtryk af livet der, af lærerne, mest Holger Begtrup og Bredsdorff. Det er betagende at læse om deres foredrag, der er særdeles godt husket og levende skildret. Meget oplever man om vore digtere, deres liv og forfatterskab. Man oplever så meget af deres personlighed, som er ukendt for hendes Læsere. Marie og Lise var grundtvigspræget af Kristian Pedersen, sognefogedens søn, det var meget belæst. Derfor kom Marie og Lise på en Grundtvigs højskole.

Dette kom særlig til at præge Marie hele hendes liv. Holger Begtrup stod for hende som det store forbillede, grundtvigsk og litterært. Da hun i påsken 1931 var i Det kongelige Teater læste Begtrup "Påskeliljen". Hun var dybt optaget af dette og sin elskede forstander fra Frederiksborg Højskole.

Desværre er dagbøger fra hendes giftermål 1902 og til 1915 gået tabt eller hun har ikke skrevet nogle, men meget husker vi børn fra disse år, og jeg vil senere fortsætte beretningen om Maries liv og skildre noget af den personlighed hun var og hendes medleven, kirkeligt, religiøst, litterært og politisk.

I dagbogen 1925 fortæller hun om hendes og Carls forlovelse, jeg skriver fra denne

29 juli 1925.

Så er 25 år rundet, siden hin dag derhjemme i mit kære barndomshjem, da min Carl og jeg vekslede de gyldne ringe. Jeg kan i tanken se det hele lørdagsaftenen, da jeg gik ham i møde oppe ved skoven. Ja, disse minderige steder. Haven derhjemme på skråningen, hvor min fader sad ved stikkelsbærbuskene og spiste bær en søndag formiddag. Jeg hører hans korte svar, da Carl talte til ham om mig. Fader har altid regnet mere med pen-ge end med kærlighed. Min moder, min elskede moder, hvor hun gerne ville glæde os den dag på alle måder. Chokoladen blev drukket ude i lysthuset nede i haven. Lise og Kristian Boltrup, Toft og den

anden ven Gunner Jensen var gæsterne. Senere på eftermiddagen gik turen som sædvanlig op til Hyllebjerg Kirkegård til Kjesten og Niels Pedersen.

Så var Marie derhjemme i Hyllebjerg til hun kom på højskolen 1901 sammen med Lise. Carl fik forskellige vikariater, til han 1902 blev kaldet til et enelærerembede i Nollund skole ved Grindsted, her tiltrådte han 6. januar 1902, men dette vil jeg senere skrive om. Nu kunne det unge par så gifte sig, hun kun 23 år, han 24.

Der blev lavt store forberedelser i gården derhjemme i Hyllebjerg, for det skulle gå stilig og festligt til, trods alt. mange skulle med til bryllup, der var syerske og kogekone. Stor-stuen var beredt.

Bryllup i Hyllebjerg kirke den 7. februar 1902

Der var rejst æreskrans om hoveddøren. Marie var pyntet som brud af faster Amalie, en flot sort lang kjole og langt slør, Lassen havde taget billeder af parret stående i døren. Marie så henrivende ud med det smukke brune krøllede hår, ung og slank var hun, og Carl var flot i diplomat og knækflip og sløjfe Forældrene var i festdragt. Poulsen i sort tøj med kanter og sort krave, Christiane havde en silkekjole med store ærmer og en blondekappe på hovedet. Deres store fotografier fra den tid viser det smukke gårdmandspar. Søster Sine var i alle tiders kjole, viser hendes fotografi, der var silke og sløjfer og hvidt forstykke. Hun havde også et smukt krøllet hår, og den lange urkæde virkede som et smykke.

Marie fortæller: Der var 16 hestevogne, der kørte op til Hyllebjerg kirke, der jo ligger højt. Det var et flot syn. Præsten var pastor Degenkold fra Vester Hornum. Så var der stort gilde hjemme i gården, Mange gaver fik de unge, men en del af dem, er nu spredt i slægten. Nogle dog bevaret hos Maries datterdatter. Der blev danset i storstuen, og jeg går ud fra de unge sov i et gæsteværelse ved siden af storstuen. Maries og Carls første hjem blev i Hedeskolen i Nollund, en særdeles stor forandring for Marie.

Her slutter beretningen om Maries ungdomsliv

